

Päätös kalataloudellisen yhteistarkkailuohjelman hyväksymisestä

ASIA Virojoen Kantturakosken vesivoimalaitoksen kalatien kalataloudellinen tarkkailuohjelma vuosille 2024–2029, Virolahti

HAKIJA Kantturakosken Voima Oy

ASIAN VIREILLETULO Kantturakosken Voima Oy on toimittanut 4.4.2024 Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalouspalvelut -yksikölle hyväksyttäväksi esityksen Kantturakosken kalatien kalataloudelliseksi tarkkailuohjelmaksi vuosille 2024–2029. Esityksen on laatinut Kala- ja vesitutkimus Oy. Ohjelmaesitys korvaa aiemmat 1.12.2023 ja 20.3.2024 toimitetut ohjelmaesitykset.

TOIMINTA Kantturakosken voimalaitos sijaitsee Virolahden kunnassa Virojoen vesistöissä noin 3 kilometrin päässä jokisuusta. Voimalaitos on Virojoen alin voimalaitos. Voimalaitos ja voimalaitospato muodostavat nousuesteen voimalaitoksen yläpuolisille poikastuotantoalueille pyrkiville vaelluskaloille ja muille joessa liikkuville kaloille. Virojoessa elää alkuperäistä luonnonkantaa edustava meritaimen, joka lisääntyy voimalaitospadon alapuolelle laskevassa Saarasjärvenojassa. Kantturakosken kalatien juokutus on aloitettu 29.4.2024. Kalatien on määrä mahdollistaa vaelluskalojen nousu ja elinpiirin laajeneminen voimalaitoksen yläpuoliselle jokialueelle.

TOIMINTAA KOSKEVAT LUVAT

Voimalaitoksen rakentaminen perustuu Wiipurin läänin maaherran 31.10.1924 myöntämään lupaan. Lupa sisältöi velvoite rakentaa kalatie, joka oli toiminnassa 1930-luvulta vuoteen 1949. Kantturakosken voimalaitoksen padotuskorkeutta nostettiin Kymen lääninhallituksen 27.5.1950 antamalla päätöksellä. Päätöksessä luvanhaltija määrättiin edelleen rakentamaan ja kunnossapitämään kelpoisen kalaportaan, varaamaan porrasta varten tarpeellisen vesimäärän sekä tarvittaessa tekemään tarvittavia muutoksia. Uutta kalatietä ei rakennettu.

Kalatievelvoitteen toimeenpanosta on määrätty Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksellä 11.7.2011 nro 137/2011/4, jonka korkein hallinto-oikeus on pysyttänyt 20.4.2015 (taltionumero 1036, dnro 2361/1/13).

Lupa Kantturakosken voimalaitoksen kalatien rakentamiseen perustuu Etelä-Suomen aluehallintoviraston 13.3.2017 Kantturakosken Vesivoima Oy:lle antamaan päätökseen (nro 69/2017/2, ESAVI/10850/2015), jota on osin muutettu korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 31.12.2019 (nro 6242, dnro 314/1/19 Vuosikirja).

Luvan mukaan kalatien tuli olla olennaisilta osin valmis neljän vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta eli 31.12.2023. Kalatien on oltava toiminnassa 1.5.2024 alkaen.

Kalatien käytöstä on määrätty lupamääräyksessä 6:

"6. Kalatiehen on juoksutettava 1.5.–30.11. välisenä aikana vähintään 0,2 m³/s suuruinen virtaama aina, kun Virojoen virtaama sen sallii. Vesivoimalaitos on tarvittaessa pysäytettävä Virojoen vähäisen virtaaman aikana kalatien vesityksen varmistamiseksi.

Kalatien alaosaan on tarvittaessa johdettava lisävettä pumppaamalla alakanavasta tai johtamalla sitä putkella padon yläpuolelta houkutusvirtaaman lisäämiseksi, mikäli tarkkailu osoittaa, että kalat eivät riittävässä määrin hakeudu kalatien sisäänkäynnille. "

Lupamääräyksessä 13 määrätään kalataloudellisen tarkkailun toteuttamisesta:

"13. Luvan saajan on Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla tarkkailtava kalatien toimivuutta. Ehdotus tarkkailusuunnitelmaksi on toimitettava kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi hyvissä ajoin ennen kalatien käyttöönottoa.

Tarkkailun tulokset on toimitettava Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle, Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastualueelle sekä Virolahden kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tarkkailusuunnitelmassa sanotuin määräajoin. Tarkkailutiedoton pyydettyäessä annettava myös asianosaisille nähtäväksi.

Luvan saajan on toimitettava kolmen (3) ja kuuden (6) vuoden kuluessa kalatien käyttöönotosta Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle yhteenveto kalatien tarkkailutiedoista kyseiseltä ajalta. Mikäli tarkkailun tulokset osoittavat puutteita kalatien toimivuudessa tai kalojen alasvaelluksen toteutumisessa, luvan saajan on toimitettava kalatalousviranomaiselle lisäksi tarkkailutuloksiin perustuva selvitys kalatien toimivuuden parantamismahdollisuuksista mukaan lukien smolttiohjureiden asentaminen ja houkutusvirtaaman lisääminen.”

Mahdollisten kalatien muutostarpeiden ja smolttiohjureiden täytäntöönpanosta on määrätty lupamääräyksellä 5:

”Kalatien rakenteita on tarvittaessa muutettava Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla kalatien toimivuuden sitä edellyttäessä.”

ESITETTY TARKKAILUOHJELMA

Kalatien toimivuutta seurataan silmämääräisesti vuoden 2024 aikana. Syyskaudella toteutetaan yhden kuukauden ajan teknistä kalatieseurantaa Riverwatcher -kalalaskurilla (Vaki). Kalalaskuriseurantaa toteutetaan uudestaan vuonna 2025, jolloin tarkkailu aloitetaan jäiden lähdettyä toukokuussa ja lopetetaan arviolta loka-marraskuussa veden lämpötilan laskettua pysyvästi alle 5 °C:een.

Kalatieseurannan tulokset raportoidaan vuoden 2026 loppuun mennessä ja ensimmäinen yhteenveto kalatien tarkkailutiedoista ajalta 2024–2026 toimitetaan 30.4.2027 mennessä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle. Mikäli laaditun yhteenvedon tulokset osoittavat puutteita kalatien toiminnassa, ensimmäinen selvitys kalatien parantamismahdollisuuksista toimitetaan kalatalousviranomaiselle 1.5.2027 jälkeen kuitenkin viimeistään 31.12.2027 mennessä.

Mikäli kalatieseurannassa ei ensimmäisen kolmivuotisjakson (2024–2026) aikana havaita kalojen hyödyntävän kalatietä tehdään kolmivuotisen tarkkailujakson (2027–2029) aikana tekninen kalatieseuranta yhden vedenjuoksuksen aikana.

Kalatien tulosten raportointiin sisällytetään asiantuntija-arvio kalatien toimivuudesta smolttien alasvaellusväylänä. Esitettyyn tarkkailuohjelmaan ei sisälly erillistä alasvaellustutkimusta.

ASIANOSAISTEN KUULEMINEN

Tarkkailuohjelmaesitys on pidetty nähtävänä 8.4.2024–29.4.2024 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen internet-sivustolla. Ohjelmaesityksestä on pyydetty lausunnot Virolahden kunnan ympäristö- ja terveysuojeluviranomaisilta (Haminan ympäristönsuojelutoimi ja ympäristöterveydenhuolto), Haminan–Virolahden kalatalousalueelta ja Kaakkois-Suomen ELY-keskukselta.

Kaakkois-Suomen ELY- keskus on antanut asiasta lausunnon. ELY-keskus toteaa lausuntonaan seuraavaa:

”Tarkkailuohjelmassa mainitulla silmämääräisellä tarkastelulla voi kokenut kalatalouden asiantuntija antaa arvioita nousevien kalojen mahdollisuudesta löytää kalatien suun mutta kalatien toimivuutta silmämääräisellä seurannalla ei pystytä osoittamaan. Kalateiden toimivuuden seuranta -julkaisussa (Luonnonvara- ja biotaloudentutkimus 65/2018) ei mainita silmämääräistä tarkastelua kalateiden seurantamenetelmänä.

Kalatien tekninen seuranta tulee aloittaa välittömästi kalatien valmistuttua. Merkitystä ei saa olla myöskään sillä onko tarkkailuohjelma saanut lainvoiman. Tekninen seuranta tulee toteuttaa niin, että kalatien läpäisytehokkuus tulee osoitetuksi eri vesitilanteissa. Kaakkois-Suomen ELY-keskus katsoo, että teknistä seurantaa tulee toteuttaa aluksi vuosittain vähintään kuuden vuoden ajan, jolloin on oletettavaa, että kalojen nousuajankohtaan sattuu erilaisia vesivuotia ja juoksutustilanteita.

ELY-keskus katsoo, että ohjelmassa esitetyt teknisen seurannan lisäksi on tärkeää, että toiminnanharjoittaja rekisteröi voimalaitoksen ja padon kautta juoksutettavat vesimäärät vähintään tuntikohtaisesti ja kalatien kautta juoksutettavan vesimäärän 15 minuutin tarkkuudella. Nämä ovat keskeisiä tietoja kalatien houkutus- ja hakeutumistehokkuuden ymmärtämiseksi. Vesimäärätiedot onkin pyydettyäessä annettava myös asianosaisille nähtäväksi. Seurannan aikana kalatien pystyrakojen virtausnopeus tulee myös mitata kalatien eri vesimäärillä. Tällä voi olla merkitystä kalatien läpäisytehokkuuteen.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus pitää tarkkailuohjelmassa esitettyä smolttien alasvaellusseurantaa puutteellisena. Vain tutkimuskirjallisuutta hyödyntävä asiantuntija-arvio ei voi antaa todellista kuvaa taimenten alasvaellusmahdollisuuksista Virojoen Kantturakoskella. Toiminnanharjoittajan tulee seurata smolttien alasvaellusta paikan päällä tehtävin tutkimusmenetelmin.

Kalatien seurantatulokset tulee Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan raportoida vuosittain. Raportissa tulee esittää kalatiestä nousseiden kalojen laji ja runsaussuhteet sekä yksilöiden kokotiedot. Voimalaitoksen, padon ja kalatien vesimäärien vaikutukset kalojen hakeutumiseen kalatiehen tulee huomioida tarkastellessa kalatien toimivuutta ja smolttien alasvaellusmahdollisuuksia. Havaintojen

perusteella tulee antaa arvio kalatien toimivuudesta ja esittää parannusehdotukset kalatien toimivuuden varmistamiseksi.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus korostaa, että vastuu kalatien toimivuuden osoittamisesta säilyy toiminnanharjoittajalla niin kauan, kun kalatievelvoite on olemassa.”

Lausunto on annettu luvanhaltijalle tiedoksi 26.4.2024. Tarkkailuohjelmaesityksestä ei saatu vireilläoloaikana muita lausuntoja, eikä mielipiteitä tai muistutuksia.

RATKAISU

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen hyväksyy 4.4.2024 toimitetun Virojoen Kantturakosken kalatien kalataloudellisen tarkkailuohjelman seuraavilla muutoksilla ja tarkennuksilla

- Kalatien tekninen seuranta tulee aloittaa viimeistään 1.6.2024. Tarkkailua tulee jatkaa 30.11.2024 saakka. Teknistä kalatieseurantaa tulee jatkaa vuonna 2025 kalatien ollessa toiminnassa (1.5.–30.11).
- Tarkkailuraportit tulee toimittaa kunkin tarkkailuvuoden jälkeen 30.4. mennessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle, Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle, Haminan-Virolahden kalatalousalueelle ja Virolahden kunnan ympäristön- ja terveydensuojeluviranomaisille. Tarkkailuraporteista tulee selvittää kalatietä käyttäneiden kalojen lukumäärä, arvio runsaussuhteista lajikohtaisesti sekä kalojen koko ja uintisuunta. Raporteissa tulee arvioida kalatien alaosalle nousevien lohikaloiden määrää. Lisäksi kalatalousviranomaiselle tulee toimittaa kunkin tarkkailuvuoden loppuun mennessä yhteenveto kyseisen vuoden tarkkailutuloksista.
- Kalataloustarkkailun raportoinnissa tulee arvioida kalatien houkutus- ja hakeutumistehokkuutta muun muassa voimalaitoksen, kalatien ja padon kautta juoksetettavan vesimäärän suhteen.
- Kalatien pystyrakojen virrannopeutta tulee arvioida kalatien eri vesimäärillä vuosien 2027–2029 aikana.
- Kalatien toiminnassa ja toimivuudessa havaittavat puutteet sekä poikkeamat kalatien virtaamassa on ilmoitettava viipymättä niiden havaitsemisesta Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle ja Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle.
- Tarkkailun ensimmäistä kolmivuotiskautta 2024–2026 koskeva yhteenvetoraportti tulee toimittaa 31.12.2026 mennessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle, Kaakkois-Suomen

ELY-keskukselle, Haminan-Virolahden kalatalousalueelle ja Virolahden kunnan ympäristön- ja terveydensuojeluviranomaisille.

- Tarkkailun toisen kolmivuotiskauden 2027–2029 aikana tulee tehdä kalatien teknistä seurantaa vähintään yhden kauden ajan (1.5.–30.11.) sekä toteuttaa lohikalajien smolttien alasvaelluskuolleisuutta, alasvaelluskäyttäytymistä ja alasvaellusreittejä selvittävä tutkimus. Lisäksi, mikäli aiemman tarkkailun perusteella ei ole voitu arvioida tai osoittaa kalatien alaosalta nousevien vaelluskalojen määrää, tulee tehdä esitys joken ja kalatien alapuolelle nousevien vaelluskalojen määrän ja lajijakauman arvioimiseksi. Esitys tarkkailuksi vuosille 2027–2029 tulee toimittaa hyväksyttäväksi kalatalousviranomaiselle 31.10.2026 mennessä.
- Esitys kalataloudelliseksi tarkkailuohjelmaksi vuodesta 2030 alkaen tulee toimittaa hyväksyttäväksi kalatalousviranomaiselle 31.10.2029 mennessä.

Päätöstä on vesilain 15 luvun 9 § nojalla noudatettava oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta huolimatta.

RATKAISUN PERUSTELUT

Tarkkailun toteuttaminen esitetyn tarkkailuohjelman mukaisesti ja ratkaisun mukaisilla muutoksilla antaa ennalta arvioiden riittävät tiedot kalatien toimivuudesta.

Kalataloudellisen tarkkailun tarkoitus on kuvata kalatien toimivuutta. Kalatievelvoitteen toteutuminen on kytketty kalatien toimivuuteen.

Taimenet ja muut vaelluskalat voivat käyttää kalatietä ajalla 1.5.–30.11. Näin ollen kalatien teknisen seurannan toteuttaminen yhden kuukauden ajan syyskaudella ei anna riittävää kuvaa kalatien toimivuudesta, kalamäärästä ja kalalajeista tai nousumäärien ajallisesta jakautumisesta kalatien aukiolon aikana. Tämän vuoksi on ollut tarpeellista aikaistaa kalatien teknisen seurannan aloitusajankohtaa esitetystä ja jatkaa seurantaa kalatien aukiolokauden ajan.

Tarkkailun perusteella on saatava tietoa kalatien korjaus- ja muutostarpeista. Koska kalatien tulee olla toimiva, tulee toimivuutta selvittävän tarkkailun alkaa mahdollisimman viiveettömästi kalatien käyttöönotosta. Näin ollen on määrätty, että päätöstä on noudatettava oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta huolimatta (VL 15:9). On katsottava, että täten muutettuna ohjelma vastaa esitettyä paremmin lupapäätöstä ja sen tarkkailulupamääräystä.

Esitettyyn ohjelmaan ei sisälly lainkaan alasvaellustutkimusta, jonka perusteella voisi tehdä johtopäätöstä lohikalajien vaelluspoikasten alasvaellusreiteistä, alasvaelluskäyttäytymisestä tai alasvaelluskuolleisuudesta voimalaitoksella ja yläpuolisessa patoaltaassa. Alasvaellusolosuhteet ovat tapauskohtaisia, joten arviot

alasvaellusrakenteiden tarpeellisuudesta ja niiden toteutustavasta vaihtelevat kohteesta riippuen. Olemassa olevaan kirjallisuuteen pohjautuva asiantuntija-arvio ei anna riittävää kuvaa alasvaelluksesta Kantturakoskella. Esitetyn tarkkailun perusteella ei näin ollen voida päätellä, onko kalatien yhteyteen tarpeellista rakentaa smolttien alasvaellusta helpottavia tai ohjaavia rakenteita, ja miten kyseiset rakenteet olisi kohteessa toteutettava. Tämän takia ohjelmaa on päätöksellä muutettu siten, että hakijan tulee toteuttaa alasvaellustutkimus vuosien 2027–2029 aikana ja toimittaa tätä koskeva esitys hyväksyttäväksi kalatalousviranomaiselle 31.10.2026 mennessä. Samalla tulee tehdä esitys kalatien teknisestä seurannasta vuosille 2027–2029 sekä tarvittaessa esittää menetelmät, joilla arvioidaan jokeen ja kalatien alle nousevan kalan määrää, mikäli tätä ei ole voitu aiemman tarkkailun perusteella osoittaa.

Kalatien seuranta on tarpeellista tehdä useana vuonna, sillä joen ja merialueen olosuhteet sekä nousevien kalojen määrät vaihtelevat vuosittain. Näin ollen yksittäisinä vuosina tehtävät seurannat eivät anna luotettavaa kuvaa kalatien toimivuudesta vaihtelevissa olosuhteissa. Päätöksellä on otettu huomioon, että seurannan on oltava riittävän kattavaa erityisesti ensimmäisinä vuosina kalatien käyttöönotosta, jotta saadaan tietoa kalatien toimivuudesta ja mahdollisista muutostarpeista hyvissä ajoin.

Kalatien pystyrakojen virrannopeus on yksi kalatien toimivuutta selittävä tekijä. Liian hitaassa virrassa kala ei löydä kalatiehen tai nouse kalatiessä. Liian voimakas virta voi vastaavasti estää kalan nousua. Kalatien toimivuuteen vaikuttaa myös muun muassa voimalaitoksen ja säännöstelypadon kautta juoksetettava vesimäärä. Näin ollen on tarpeellista arvioida kalatien toimivuutta suhteessa kalatien, padon ja voimalaitoksen kautta juoksetettavaan virtaamaan.

Ratkaisussa ja perusteluissa on huomioitu Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen antama lausunto.

TARKKAILUOHJELMAN MUUTTAMINEN JA VOIMASSAOLO

Päätöstä voidaan tarvittaessa muuttaa Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Pieniä muutoksia tarkkailun suorittamistapaan tai aikatauluun voidaan tehdä ilman tarkkailupäätöksen muutosta Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla tai ELY-keskuksen aloitteesta.

Tämä päätös on voimassa, kunnes uusi päätös asiasta on annettu.

OIKEUSOHJEET

Vesilaki (587/2011) 3 luvun 11 §, 14 § ja 15 luvun 9 §.

Hallintolaki (434/2003)

KÄSITTELYMAKSU	2h á 70 €, yhteensä 140 €, arvonlisävero 0 %. Käsittelemaksun periminen perustuu valtioneuvoston asetukseen 1357/2022. Lasku lähetetään erikseen valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.
MUUTOKSENHAKU	Tähän päätökseen sekä maksuun voidaan hakea oikaisua Etelä-Suomen aluehallintovirastolta. Oikaisuvaatimusosoitus liitteenä.
LIITTEET	Päätöstä ja maksua koskevat oikaisuvaatimusosoitukset Tarkkailuohjelmaesitys
JAKELU	Päätös hakijalle
TIEDOKSI	<u>Päätösjäljennös:</u> Virolahden kunnan ympäristön- ja terveydensuojeluviranomainen (Haminan kaupunki) Haminan-Virolahden kalatalousalue Kaakkois-Suomen ELY-keskus <u>Ilmoittaminen päätöksestä:</u> Päätös julkaistaan Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen internet-sivustolla.

Päätöksen on esitellyt kalastusbiologi Joonas Ikävalko ja ratkaissut johtava kalatalousasiantuntija Mikko Koivurinta. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Merkintä hyväksymisestä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

Tämä asiakirja VARELY/7580/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument
VARELY/7580/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Ikävalko Joonas 06.05.2024 10:50
Ratkaisija Koivurinta Mikko 06.05.2024 11:35